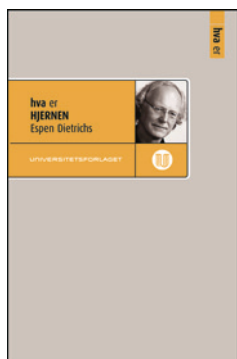

Liten bok til stor glede

Espen Dietrichs
hva er HJERNEN
 160 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2015.
 Pris NOK 199
 ISBN 978-82-15-02441-7

hva er HJERNEN hører hjemme i Universitetsforlagets serie kalt *hva er-bøkene*. Til sammen teller serien nå 52 titler. Det er svært stor spredning i valg av tema, men i flere av tekstene tar man opp tilgrensende spørsmål som hva er biologi, kropp, helse, medisin, hukommelse, kunstig intelligens, smerte, språk, psykologi og angst. I likhet med Dietrichs bok er serien ment som «... (en) introduksjon som gir begynneren stimulerende møter med ukjente tema, og den viderekomne nye perspektiver». Sånn sett føler denne anmelder seg delvis hjemme i begge leire. Uansett opplevde jeg en stor glede da jeg la fra meg *hva er HJERNEN*. Det var som en selvopplevd parafase av Knut Hamsun, kalt *På gjengroddde engrammer*. Dette til tross for at Dietrichs selv mer enn antyder en gryende avstand til paradigmet med proteinspor i hjernen som resultatet av tidligere opplevelser, innlæring og erfaring (s. 116).

Språket er lett, og forfatteren viser til fulle sin overveldende kunnskap og innsikt. Fortellerevnen og den historiske oversikten, særlig tiden bakover til 1800-tallet, er imponerende. Han maner frem bildet av flere sterke personligheter fra min egen studietid og mye lenger bakover. Men blikket er også rettet fremover blant annet med henvisning til fremgangsrrike miljøer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Universitetet i Oslo. Det er befriende å lese hvordan Dietrichs fastslår at det er en avstand på «flere ligaer» mellom den menneskelige hjerne og den mest avanserte datamaskin, og det ligger sikkert ingen resignasjon i påstanden om at «at menneskehjernen aldri vil bli i stand til å forstå seg selv fullt og helt».

Forfatteren skriver ved flere anledninger at hjernen ved fødselen er tilnærmet fullt utviklet, i hvert fall med tanke på antall hjerneceller. Under henvisning til bruken av stamceller, men også på andre måter, reserverer han seg noe på dette punktet, blant annet i kapitlet *Hjernen forandrer seg hele tiden*. Om noe, savner jeg en omtale av hjerneutviklingen hos for tidlig fødte barn og i hvilken grad deres hjerne ved fødselen preger dem senere i livet.

Hva er HJERNEN kom nærmest rekende forbi i form av en e-post fra forlaget. Litt overraskende ble jeg tilbudt et prøveeksemplar til bruk i undervisningen, hadde jeg bare visst hva forlaget siktet til. Hvilke temaer innen medisinsk og helsefaglig utdanning ville denne boken være aktuell for? Hvilket nivå og antall studenter likeså? På gymnaset lærte jeg forskjellen på statarisk (obligatorisk) og kursorisk (frivillig) pensum. Det er ingen tvil om at denne boken hører hjemme på listen over anbefalt tilleggs litteratur det er «verdt å lese». Der forsvarer den til gjengjeld sin sikre plass.

Geir Wenberg Jacobsen

Professor, Institutt for samfunnsmedisin
 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Kritisk blick på psykiatrien

Peter C. Gøtzsche
Dødelig psykiatri og organisert fornektelse
 378 s, tab, ill. Oslo: Abstrakt forlag, 2015.
 Pris NOK 385
 ISBN 978-82-7935-373-7

Denne boken er en oppfølger av Peter Gøtzsches bok fra 2013, utgitt på dansk i Norge med tittelen *Dødelig medisin og organisert kriminalitet: hvordan den farmasøytiske industri har korrumpert helsevesenet*. I denne nye boken har Gøtzsche fokusert spesielt på psykiatrien. Boken er skrevet på dansk, men det byr ikke på noen særlige utfordringer for norske lesere.

Det er forfriskende å lese en bok hvor forfatteren kaller en spade for en spade. Både psykiatere, legemiddelprodusenter og de som kontrollerer medisinene får sine pass påskrevet. Samtidig er det en risikosport å bruke provokasjon og konfrontasjon som virkemiddel, særlig når det brukes så gjennomført som her. Boken inneholder en gjennomgang av den kliniske praksis og bruken av legemidler innenfor ulike psykiske sykdommer. Hovedbudskapet er at overdreven og ukritisk bruk av psykofarmaka er regelen snarere enn unntaket, og at det har alvorlige konsekvenser for pasienter og samfunn.

Selv om budskapet er aldri så klart, krever det en viss innsats å følge den til dels komplekse statistiske argumentasjonen. Bruken av ironi og andre språklige virkemidler og en rekke eksempler gjør boken lettere tilgjengelig. På den annen side blir det uunngåelig mange gjentakelser fordi mange forskjellige psykiske sykdommer har mye til felles. En strengere redigering av stoffet ville gjort teksten enda lettere å lese. Det er for øvrig nesten ingen illustrasjoner. Flere figurer for å illustrere statistiske poenger hadde vært en god idé.

Forfatteren hevder at samfunnet lar seg utnytte av en kynisk legemiddelindustri, og at man ivaretar industriens interesser fremfor pasientenes. Han påstår videre at medikamentene er farlige, og at et høyt antall dødsfall, herunder selvmord, kan tilskrives bruken av slike. Jeg følger ham et stykke på veien, men er ikke overbevist om at det er dokumentert ut over enhver rimelig tvil at medikamentene er så farlige som han påstår.

Gøtzsche tar til orde for en langt mer restriktiv bruk av psykofarmaka, med en grundigere utredning av den enkelte pasient for slike medikamenter tas i bruk, og et hensiktsmessig nedtrappingsprogram for de som skal slutte. Han hevder også at psykoterapi er et mye bedre alternativ enn medisiner, der man kan lære seg hvordan man skal mestre sine problemer, i motsetning til å bruke medisiner hvor man ikke lærer noe som helst.

Målgruppen er pasienter, unge nyutdannede psykiatere og de som studerer psykiatri, men boken kan leses av hvem som helst. Den er tankevekkende og viktig og bør også leses av leger og helsepolitikere.

Rune Johansen

Forsker, Folkehelseinstituttet